

**Славістичне книжкове зібрання
Віктора Івановича Григоровича –
національне надбання України
(до 210-річчя з дня народження)**

Укладач: *Алексеевко М. В.*

В історії Одеського національного університету імені І. І. Мечникова ім'я Віктора Івановича Григоровича – одного з фундаторів вітчизняної славістики, книгознавця, педагога та діяча освіти – займає почесне місце.

Славістична бібліотека, зібрана В. І. Григоровичем, зберігається у Відділі рідкісних книг та рукописів Науковій бібліотеки Одеського університету імені І. І. Мечникова. Це книжкове зібрання – пам'ятка історії та культури ХІХ ст. – національне надбання України.

У 1844–1847 рр. В. І. Григорович здійснив поїздку балканськими володіннями Османської імперії з метою ознайомитися з рукописними джерелами південнослов'янських монастирських сховищ, вивчення на місцях живих мов і діалектів, побуту, історії та фольклору південнослов'янських народів; він збирав книжки, відомості про життя та діяльність слов'янських народів, займався візантиністикою.

ВІКТОР ІВАНОВИЧ ГРИГОРОВИЧ
(1815-1876)

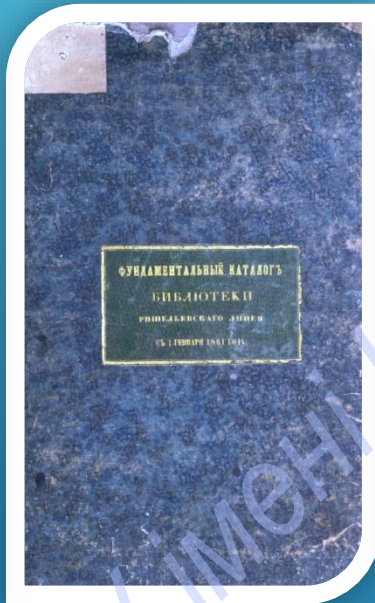

Будівля Університету в Одесі

У 1865 р. славіст Віктор Іванович Григорович очолив кафедру історії та літератури слов'янських нарід та став першим деканом історико-філологічного факультету Університету, який був відкритий в Одесі 1 (13) травня 1865 р. У день відкриття Університету В. І. Григорович подарував новому навчальному закладу 55 рідкісних слов'янських рукописів.

Подарены Г. Григоровичем въ 1864 году.

№	Изданный год	Наименование	Томов	Листов	Состояние
1379	1810	Библ. для ...	1	...	...
1380	1810	Библ. для ...	1	...	...
1381	1810	Библ. для ...	1	...	...
1382	1810	Библ. для ...	1	...	...
1383	1810	Библ. для ...	1	...	...
1384	1810	Библ. для ...	1	...	...
1385	1810	Библ. для ...	1	...	...
1386	1810	Библ. для ...	1	...	...
1387	1810	Библ. для ...	1	...	...
1388	1810	Библ. для ...	1	...	...
1389	1810	Библ. для ...	1	...	...
1390	1810	Библ. для ...	1	...	...
1391	1810	Библ. для ...	1	...	...
1392	1810	Библ. для ...	1	...	...
1393	1810	Библ. для ...	1	...	...
1394	1810	Библ. для ...	1	...	...
1395	1810	Библ. для ...	1	...	...
1396	1810	Библ. для ...	1	...	...
1397	1810	Библ. для ...	1	...	...
1398	1810	Библ. для ...	1	...	...
1399	1810	Библ. для ...	1	...	...
1400	1810	Библ. для ...	1	...	...

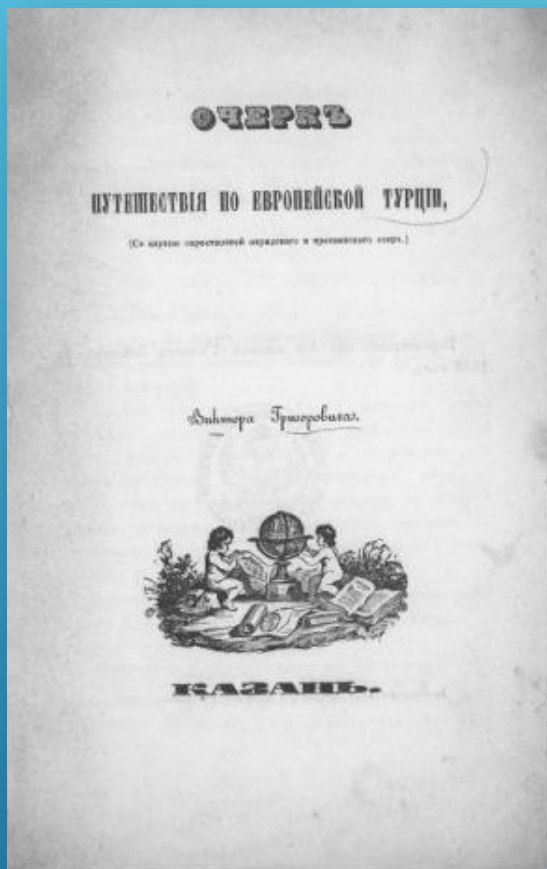

№	Изданный год	Наименование	Томов	Листов	Состояние
1379	1810	Библ. для ...	1	...	...
1380	1810	Библ. для ...	1	...	...
1381	1810	Библ. для ...	1	...	...
1382	1810	Библ. для ...	1	...	...
1383	1810	Библ. для ...	1	...	...
1384	1810	Библ. для ...	1	...	...
1385	1810	Библ. для ...	1	...	...
1386	1810	Библ. для ...	1	...	...
1387	1810	Библ. для ...	1	...	...
1388	1810	Библ. для ...	1	...	...
1389	1810	Библ. для ...	1	...	...
1390	1810	Библ. для ...	1	...	...
1391	1810	Библ. для ...	1	...	...
1392	1810	Библ. для ...	1	...	...
1393	1810	Библ. для ...	1	...	...
1394	1810	Библ. для ...	1	...	...
1395	1810	Библ. для ...	1	...	...
1396	1810	Библ. для ...	1	...	...
1397	1810	Библ. для ...	1	...	...
1398	1810	Библ. для ...	1	...	...
1399	1810	Библ. для ...	1	...	...
1400	1810	Библ. для ...	1	...	...

Першим іменним книжковим фондом у бібліотеці Новоросійського (Одеського) університету було визнано дар декана історико-філологічного факультету професора В. І. Григоровича. Подарувати свою учбову бібліотеку видань зі славістики новому навчальному закладу В. І. Григорович вирішив ще до офіційного відкриття університету. Восени 1864 р. він передав у дарунок майбутньому університету зібрання книжок зі слов'янської філології та суміжних дисциплін у кількості 650 назв у 761 томі.

Згідно Указу від 3 листопада 1864 р. «... з книг, принесених в дар Новоросійському університету Григоровичем, скласти назавжди у бібліотеці вказаного університету особливий відділ під назвою «Відділ зі слов'янської філології професора В. І. Григоровича». Ця подія сприяла тому, що важливі та великі книжкові дари відомих осіб, вчених, громадських та політичних діячів в університетській бібліотеці почали зберігатись окремо від основного масиву книг. Згодом іменні книжкові фонди почали розглядатися як історико-культурна одиниця.

Григорович В. И. Очерк путешествия по европейской Турции, (с картой окрестностей Орхидского и Преспанского озер). — Казань, 1848.

Більша частина бібліотеки зі славістики була зібрана В. І. Григоровичем під час його наукової подорожі слов'янськими землями у 1844-1847 рр. Для цієї подорожі дослідником був розроблений спеціальний план, вихідним пунктом у якому виступала Одеса.

В. І. Григорович у рамках своєї наукової командировки відвідав Константинополь, Салоніки, Афон, Македонію, Болгарію, Валахію, Банат, Угорщину, Австрію, після цього – Крайну, Далмацію, Чорногорію, Славонію, потім – Моравію і Чехію, а на зворотному шляху він проїхав крізь Дрезден, Лейпциг, Берлін та Кенігсберг. І в усіх місцях вчений-славист не упускав можливості придбати книги та рукописи, де відзначалась «взаємність слов'янська».

Згодом славист прийшов до висновку, що умови дослідження слов'ян, особливо південних, найбільш сприятливі можуть бути в Одесі. Це місто – найбільший центр південнослов'янської еміграції. Вже у 1860 р. в особливій доповідній записці В. І. Григорович доводив важливість заснування кафедри слов'янської філології «з візантійським фоном» у Рішельєвському ліцеї в Одесі.

СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКІ КИРИЛИЧНІ ВИДАННЯ З ФОНДУ

В. І. ГРИГОРОВИЧА

Серед подарованих славістом книг особливе місце займає друге видання «Лексикона славеноросского, и имен толкования ...» (Кутеїн, 1653) Памви Беринди, який 25 років працював над створенням «Лексикону», до якого входять близько 7000 термінів. Видання, до складу якого входять польські, чеські, болгарські, сербські, угорські, німецькі, грецькі, латинські, єврейські та ін. слова, відіграло велику роль у розвитку української лексикографії.

«Священні київські печери, або Підземний Київ...» Іоанна Гербінія (Єна, 1675)

Серед книжок слов'янської бібліотеки В. І. Григоровича відзначимо працю пастора Іоанна Гербінія «Священні київські печери, або Підземний Київ...» (Єна, 1675). Цей топографічний опис Києва було написано на основі матеріалів, що надіслав Гербінію архімандрит Києво-Печерської Лаври Інокентій Гізель.

Viro concepto, sed nullas abute,
re libro
Lilia non maculat sed modo

Експлібрис
Теодора Крістофа Лілієнталя

RELIGIOSÆ
KIJIVIENSIS
CRYPTÆ
in quibus
LABYRINTHUM
et in eo corpora He-
roicæ atque Divorum
Reclanatum ex no-
mine ad oculum
demonstrat
M. JOHANNES HER-
BINIUS
Regionenti
Simplicius Martini
Hallerwordi Bist: 1675

RELIGIOSÆ
KIJIVIENSIS
CRYPTÆ,

Sive
KIJOVIA SUBTER-
RANEA:
In quibus
LABYRINTHUS SUB-
TERRA,

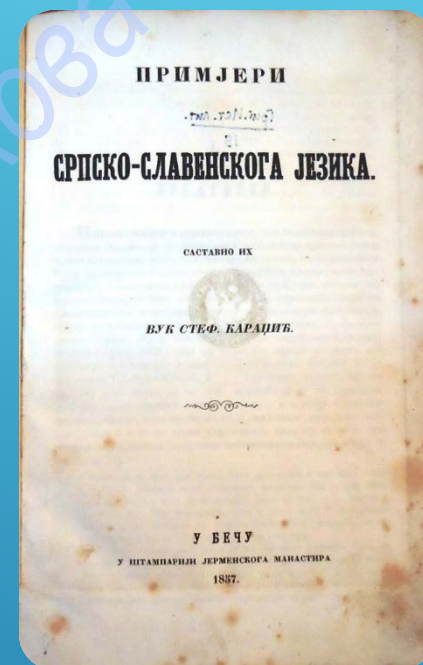
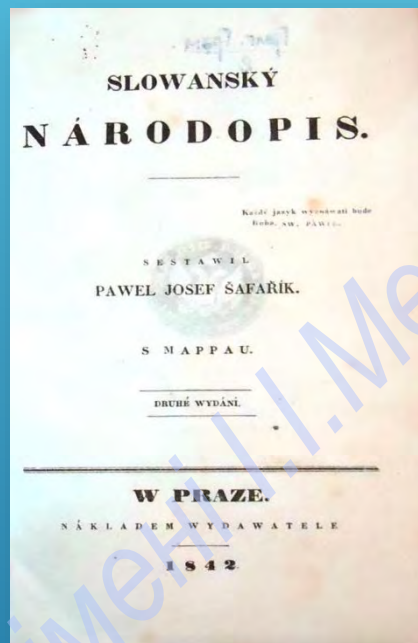
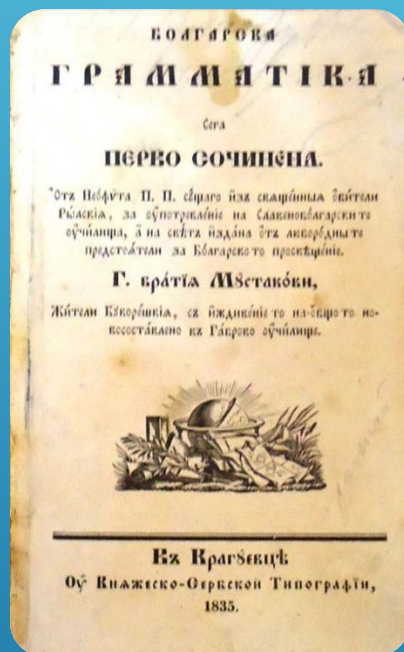
Et in eo emortua, à sexcentis
annis, Divorum atque Hero-
um Græco-Ruthenorum, &
nec dum corrupta,
corpora,
ex nomine atque ad oculum, è ΠΑΤΕ-
ΡΙΚΩ Sclavonica detegit.

M. JOHANNES HERBINIUS.

JENÆ,
Impensis MARTINI HALLERWORDI.
Literis JOHANNIS NISII.
ANNO M. DC. LXXV.
M.

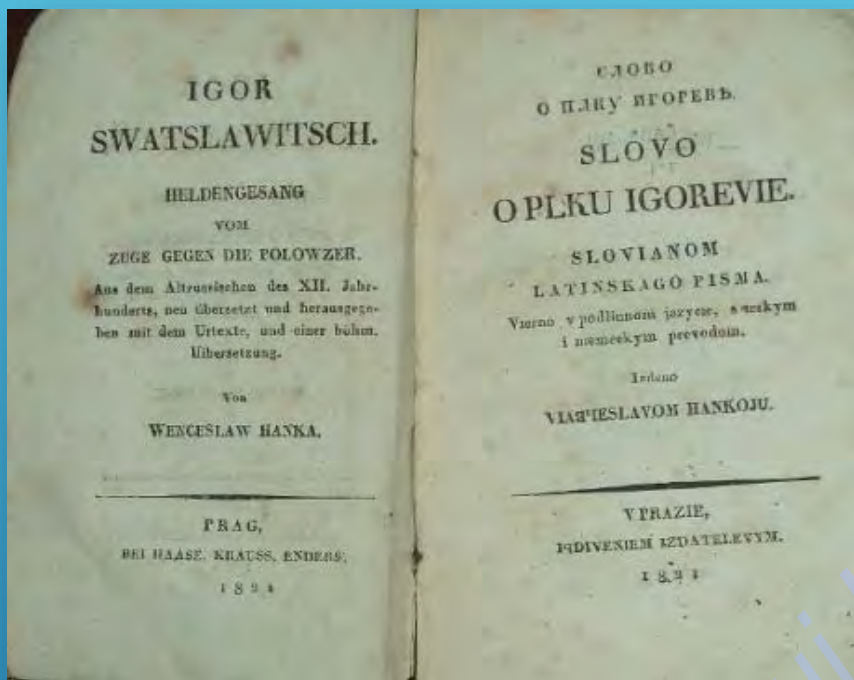
В КИЇВІ ДРУКОВАНО
В КИЇВІ ДРУКОВАНО
В КИЇВІ ДРУКОВАНО

Праці філологів-славістів у фонді В. І. Григоровича

Одна з найцінніших болгарських книг із зібрання В. І. Григоровича – граматика болгарської мови (Крагуєвац, 1835) о. Неофіта Рільського, монаха та художника, одного з головних просвітників Болгарії I пол. XIX ст., який зіграв велику роль у поширенні світської освіти та у створенні сучасної болгарської літературної мови. Видання було надруковано за фінансової підтримки одеського знайомого В. Григоровича Василя Априлова.

Важливі також видання філологів-славістів Вука Караджича та Павла Йосефа Шафаріка. З ними всіма В. Григорович зустрівся під час своєї подорожі та плідно співпрацював після.

ПЕРЕКЛАД «СЛОВА О ПОЛКУ ІГОРЕВІМ» ЧЕСЬКОЮ МОВОЮ

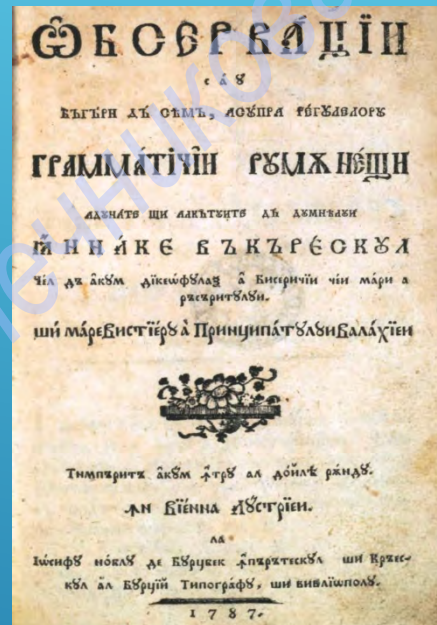

Екслібрис Вацлава Ганки

У фонді Григоровича зберігається видання «Слово о полку Ігоревім» (Прага, 1821) у перекладі чеською мовою Вацлава Ганки – одного з ідеологів панславізму, філолога та поета, автора та виробника підроблених Краледворського та Зеленогірського рукописів. З ним В. Григорович також познайомився під час свого наукового відрядження.

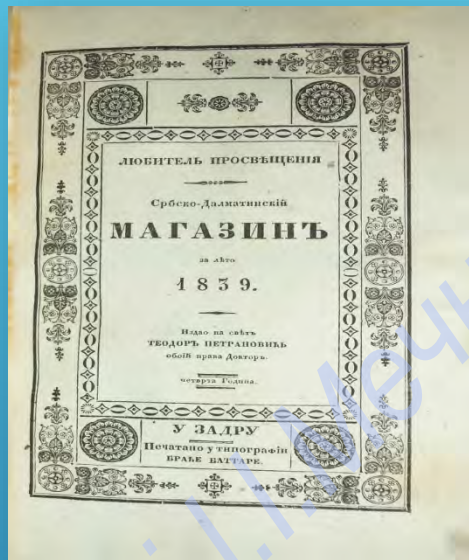

РУМУНСЬКА КИРИЛИЦЯ З ФОНДУ В. І. ГРИГОРОВИЧА

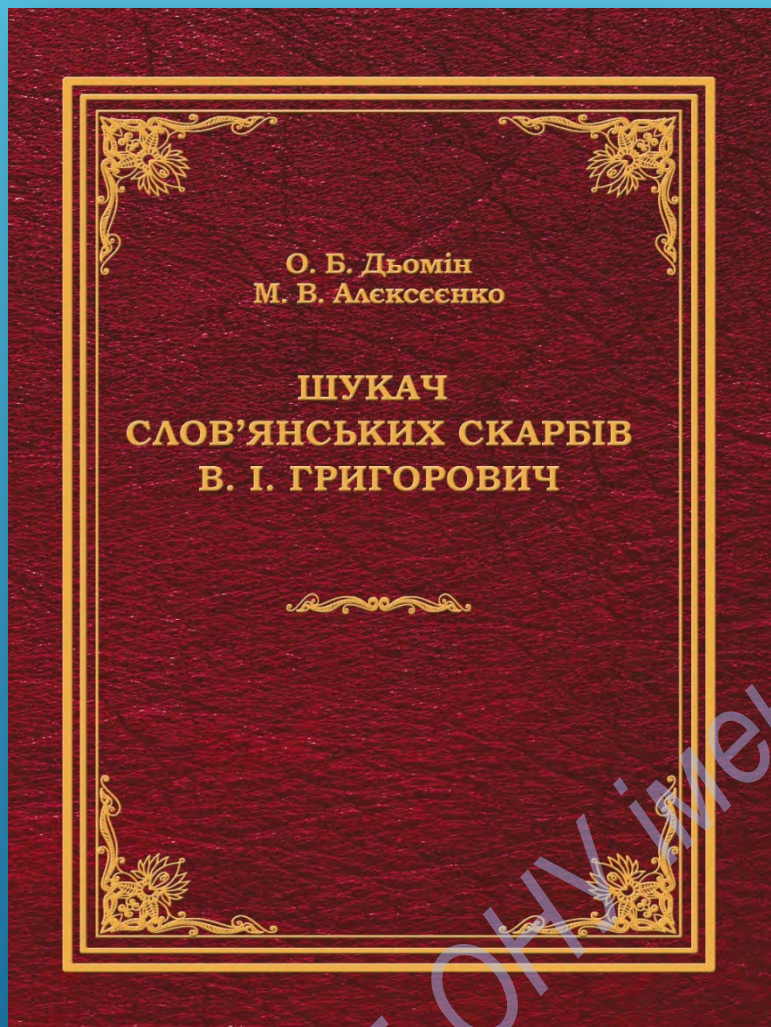
Відображенням інтересу В. І. Григоровича до румунської мови, історії та культури є наявність у фонді видань надрукованих румунською кирилицею. Твори представників ідеологічного руху «трансільванська школа» є підтвердженням стійкої уваги збирача бібліотеки, переконаного в тісному зв'язку історії слов'ян і румунів. Перший том «Хроніки румунів та інших народів» (Ясси, 1843) румунського історика і просвітника **Георге Шинкаї** (1754-1816), який більше 30 років збирав в італійських та австрійських бібліотеках все, що мало відношення до історії румунського народу, був придбаний В. Григоровичем у Бухаресті. Присутня у фонді Григоровича і перша граматики румунської мови, складена поетом **Ієнекіце Векерескулом** (1740-1797) і видана у Відні в 1787 р.

Слов'янська періодика з фонду В. І. Григоровича

Важлива складова фонду професора В. І. Григоровича – південнослов'янська періодика. У книжковому фонді славіста присутнє загребське періодичне видання «Даница ілірска» (Danica ilirska) за редакцією Людевіта Гая (1809-1872), одного з ідеологів ілліризму. У Дубровнику В. Григорович познайомився з видавцем «Любителя просвітництва: магазина сербсько-далматинського» о. Миколайовичем (1807-1896), який редагував це періодичне видання з 1842 р. «Сільськогосподарська і реміснича газета» (Kmetijske in rokodelske novice) Янеза Блейвейза (1808-1881), що виходила в Любляні з 1843 р., також присутня у фонді Григоровича.

Видавці та редактори південнослов'янської періодики відстоювали ідеї ілліризму, тобто ідеї спільності слов'янських народів. В. І. Григорович, будучи прихильником слов'янської єдності, жваво цікавився вирішенням подібних питань слов'янами.

Дьомін О. Б., Алексєєнко М. В. Шукач слов'янських скарбів В. І. Григорович / наук. ред.: В. О. Колесник; ОНУ ім. І.І. Мечникова, Наукова б-ка. – Одеса : Одеський нац. ун-т, 2015. – 480 с. : 12 арк. іл. – (Розвиток науки в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова. Випуск: Славістика)

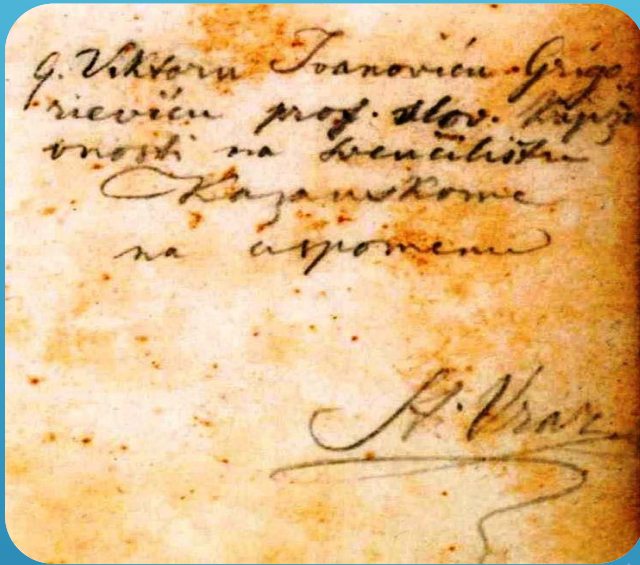
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/8355>

РУКОПИСИ, ПОДАРОВАНІ УНІВЕРСИТЕТУ В. І. ГРИГОРОВИЧЕМ

Окрім книг у день відкриття Новоросійського університету В. І. Григорович подарував **55 рукописів** (+6 книг) вищому навчальному закладу, що зафіксовано у «Каталогі рукописів Імператорського Новоросійського університету». В даний час всі ці рукописи зберігаються у фонді Одеської національної наукової бібліотеки, тому що надійшли туди ще на початку 30-х років. ХХ ст. при з'єднанні великих одеських бібліотек. У фонді НБ ОНУ зберігся лише один рукопис із дару В. І. Григоровича. Це рукопис XVIII ст., він є своєрідним тлумачним словником, де за допомогою цитат зі **Святого Писання** дається тлумачення того чи іншого етичного поняття.

ЯКОВ ФРАСС (псевд. СТАНКО ВРАЗ; 1810-1851) – ХОРВАТСЬКИЙ ТА СЛОВЕНСЬКИЙ ПОЕТ-РОМАНТИК

В. І. Григорович був знайомий із багатьма видатними діячами слов'янської культури. Серед його знайомих Неофіт Рільські, Вук Караджич, Йозеф Шафарик, Вацлава Ганка та ін. У «Відділі зі слов'янської філології професора В. І. Григоровича» знаходиться примірники видань з екслібрисами та інскриптами відомих славістів.

Перед вами дарчий напис словенського та хорватського поета, журналіста просвітителя та громадського діяча Якова Фрасс, який писав під псевдонімом Станко Враз. Він подарував Григоровичу свою поетичну збірку «Голос з Жеравінської діброви» (1841) на честь знайомства та в надії на співпрацю.

ПЕТЕР КОЗЛЕР (1824-1879) – СЛОВЕНСЬКИЙ ЮРИСТ, ГЕОГРАФ ТА КАРТОГРАФ

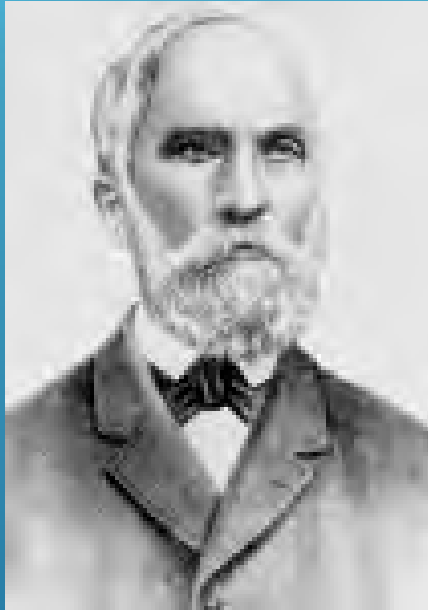
Kot narod ste Rusje velikani,
Nas Slovincov ni kot eno pest;
Mj' pomislite, de smo Slavjani
Vsim Slavjanam bodi slava, čest.

Pet. Kozler
v Dunaju 30. Lučca 1846.

Невеликий вірш юриста, географа і картографа **Петера Козлера** (1824-1879), підписане автором у Відні 1846 р. У вірші йдеться про те, що сила слов'янських народів у єдності. І неважливо, чисельний народ чи ні, коли слов'яни разом, то вони є силою.

АНТУН МАЖУРАНИЧ (1805-1888) – ХОРВАТСЬКИЙ ФІЛОЛОГ

Дослідження представника ілліризму Антуна Мажуранича – суспільно-політичного та культурного руху 30-40-х рр. XIX ст., який виступав за культурне та мовне об'єднання слов'ян, «Граматика хорватська» (1859) супроводжується інскриптом автора: «Господину Виктору Григоровичу Профессору в Казань А. И. Мажураничъ».

ВУК СТЕФАНОВИЧ КАРАДЖИЧ
(1787-1864) – СЕРБСЬКИЙ
ЛІНГВІСТ, ПИСЬМЕННИК, ДІЯЧ
НАЦІОНАЛЬНОГО
ВІДРОДЖЕННЯ СЕРБІЇ

Господину Виктору Ивановићу
Григоровићу за знак особитога
поштовања из Беча
у Казањ шаље
Вук Стеф. Караџић
13. Новембра.
25.
847.

Дарчий напис одного зі стовпів світової славістики – Вука Караджича – присутній на примірнику Нового Завіту в перекладі самого Караджича: Господину Виктору Ивановићу Григоровићу за знак особитога поштовања из Беча у Казањ шаље Вук Стеф. Караџић. [1]847.

SLOVANSKÝ ZEMĚVID OD P. J. ŠAFAŘIKA ; GRAV. VĚNCESLAV MERKLAS. – V PRAZE, 1842

Карта розселення слов'ян у Європі

<http://rarebook.onu.edu.ua:8081/>

ПАМ'ЯТНИК В. І. ГРИГОРОВИЧУ

В. І. Григорович прагнув придбати буквально все, що видавалося в Європі зі славістики. Сама славістика на прикладі книжкового фонду вченого постає як науковий простір, що не має політичних кордонів, що живе науковими контактами, обміном джерелами, подорожами. Про це свідчать наявність у бібліотеці численних праць авторитетних дослідників, видань - свідчень наукових баталій між представниками різних напрямків славістичної науки, велика кількість довідників, описів подорожей, каталогів книжкових зібрань, мовна різнобарвність тощо.

Книжковий фонд В. І. Григоровича характеризує розвиток слов'янської філології, історії та суміжних дисциплін за порівняно великий відрізок часу, починаючи від XVII ст. та закінчуючи другою половиною XIX ст.

<http://lib.onu.edu.ua/>

<http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/8355>

При використанні матеріалів віртуальної виставки посилання на офіційний сайт Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова є обов'язковим.